Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)
(2026), 19(81), 1662-1685
Özgünlük kontrolü intihal.net Authenticity process
http://dx.doi.org/10.29228/joh.87295
Makale türü: Araştırma makalesi **Article type:** Research article
Geliş tarihi 16.09.2025 Submitted date
Kabul tarihi 01.12.2025 Accepted date
Elektronik yayın tarihi 25.03.2026 Online publishing date
Atıf Bilgisi / Reference Information
Kızılkaya, R. & Teke, C. (2026). Bitlis'te Suç ve Suçluyla Mücadele: Kaçakçılık, Eşkıyalık, Soygun ve Cinayet Olayları Üzerinden Bir Analiz (1950-1960). *Journal of History School,* 81, 1662-1685.

BİTLİS'TE SUÇ VE SUÇLUYLA MÜCADELE: KAÇAKÇILIK, EŞKIYALIK, SOYGUN VE CİNAYET OLAYLARI ÜZERİNDEN BİR ANALİZ (1950-1960)[1]

Rıdvan KIZILKAYA[2] & Cevdet TEKE[3]

Öz

Çalışmada Demokrat Parti iktidarı döneminde ülkenin doğu ve güney bölgelerine yönelik genel yaklaşımlardan hareketle Bitlis özelinde asayişi temin etme çabalarına odaklanılmıştır. Yerel düzeyde alınan uygulamalar kapsamında taşrada asayişin temin edilmesinde devletin benimsemiş olduğu siyasetin işleyişi değerlendirilmiştir. 1946 yılında kurulan Demokrat Parti, bu tarihten itibaren ülke genelinde olduğu gibi Bitlis ilinde de teşkilatlanma çalışmalarına önem vermişti. Bu bağlamda ekonomik kalkınma, asayişi temin etmek, demokratikleşme ve halkla doğrudan temas kurma stratejisiyle özellikle taşra bölgelerinde güçlü bir örgütlenme gerçekleştirmiştir. Bu çalışma, Demokrat Parti iktidarında Doğu Anadolu'da meydana gelen asayiş olaylarını; kaçakçılık, eşkıyalık, soygun ve cinayet olayları üzerinden hareketle ortaya koymayı hedeflemektedir. 1950-1960 yılları arasında Bitlis'te yaşanan asayiş sorunları, Demokrat Parti iktidarının taşradaki güvenlik politikalarını sınayan önemli gelişmeler arasında yer almıştır. Bölgede özellikle tütün ve şeker gibi ürünler üzerinden yoğun kaçakçılık faaliyetleri yürütülmüş, eşkıyalık olayları artmış, zaman zaman yol kesme, soygun ve cinayet olaylarına rastlanmıştır. Devlet, bu sorunlarla mücadelede jandarma ve emniyet teşkilatlarını etkin biçimde kullanmış, kamu düzenini sağlamak için operasyonlar

[1] Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %50, 2. yazar: %50.

[2] Dr., Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, rkizilkaya34@gmail.com, Orcid: 0000-0002-0545-5392

[3] Dr. Öğretim Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkileri Bölümü, Siyasi Tarih Anabilim Dalı, cevdetteke@yyu.edu.tr, Orcid: 0000-0002- 6496-5915

düzenlemiştir. Çalışmanın şekillenmesinde arşiv kayıtları, telif eserler, yerel ve ulusal basından istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bitlis, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Asayiş, Güvenlik, Politika.

Crime and the Fight Against Criminals in Bitlis: An Analysis of Smuggling, Banditry, Robbery and Murder Incidents (1950-1960)

Abstract

This study focuses on the efforts to maintain public order in Bitlis, specifically, during the Democrat Party's rule, drawing on general approaches to the eastern and southern regions of the country. The study evaluates the state's policy efforts to maintain public order in the provinces, as well as the implementations implemented at the local level. Founded in 1946, the Democratic Party prioritized organizational efforts in Bitlis province, as it did nationwide. In this context, it achieved a strong organizational structure, particularly in provincial regions, through its strategies of economic development, public order, democratization, and direct public engagement. This study aims to reveal the public order incidents that occurred in Eastern Anatolia during the Democrat Party's rule, focusing on smuggling, banditry, robbery, and murder. The security problems experienced in Bitlis between 1950 and 1960 were among the significant developments that tested the Democrat Party government's security policies in the provinces. Intensive smuggling activities, particularly involving tobacco and sugar, were carried out in the region, banditry increased, and occasional incidents of road blockade, robbery, and murder occurred. The state effectively used the gendarmerie and security forces to combat these problems, conducting operations to maintain public order. This study was informed by archival records, copyrighted works, and local and national press.

Keywords: Bitlis, Democratic Party, Republican People's Party, Public Order, Security, Politics.

GİRİŞ

Türkiye'nin çok partili hayata geçiş sürecinde siyasal, toplumsal ve ekonomik dinamikler belirleyici bir rol oynamıştır. Tek Parti Dönemi'nde biriken sorunların çözüme kavuşturulamaması ile II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası alanda yeni bir düzenin şekillenmesi, Türkiye'nin bu yeni düzende yer alabilmesini demokratik bir siyasal yapının tesis edilmesine bağlı hâle getirmiştir (Uzun, 2020, s. 10). Özellikle II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ortaya çıkan toplumsal sorunlar, ekonomik sıkıntılar ve hükümetin uyguladığı politikalar, Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) yönelik kamuoyu algısında belirgin bir değişime yol

açmıştır. Bu gelişmeler, muhalefetin güçlenmesi açısından uygun bir siyasal zemin oluşturmuştur. Sürecin dönüm noktalarından biri ise 1945 yılında Toprak Reformu'na ilişkin olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yapılan tartışmalar olmuştur. Toprak Reformu'na karşı Adnan Menderes, Celal Bayar, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü ret oyu kullanmıştı. Bu dört isim yine bütçe görüşmelerinde de muhalif bir tavır sergilemişti (İlgen, 2020, s. 140). CHP'nin uyguladığı politikalara yönelik eleştiriler, gerek parti içerisinde gerekse TBMM'de güçlü bir muhalefet atmosferinin oluşmasına yol açmıştır. Bu muhalif kanadın belirginleşmesinde, CHP yönetimine yönelik eleştirilerin yer aldığı ve kamuoyunda "Dörtlü Takrir" olarak bilinen önergenin görüşülmesi belirleyici olmuştur. Adnan Menderes, Celal Bayar, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından 7 Haziran 1945'te imzalanan bu belge, kısa sürede kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Takririn ardından yeni bir siyasi partinin kurulacağına dair haberler basında yer almaya başlamış ve söz konusu dört isim, CHP'den ayrılarak Demokrat Parti'yi (DP) kurmuştur (Akandere, 2009, s. 442).

Bu bağlamda 7 Ocak 1946 tarihinde kurulan DP, Türkiye'de çok partili sürecin ilk adımı olmuştur (Özdurğun, 2023, s. 32). DP, kurulduktan kısa bir süre sonra ülke genelinde örgütlenerek teşkilatlarını kurmaya çalışmıştır (Kabasakal, 1991, s. 169). Ayrıca teşkilatlanmada uygun gördüğü il ve ilçelere üç kişiden yedi kişiye kadar Müteşebbis Heyetler kurulmuştu (Demokrat Parti Tüzük ve Program, 1956:12). DP'nin teşkilatlanma çalışmaları hakkında Celal Bayar, "Türkiye'nin dört tarafından partimizin şubelerini açmak için müracaatlar yapılıyordu. Önümüzdeki seçimlere bir yıldan fazla bir zaman olduğu için teşkilatın kurulması işini aceleye getirmek istemiyor, partimize girmek isteyenlerin üzerinde titizlikle duruyorduk" (Bayar, 1986, s. 50) diyerek parti örgütlenmesinin büyük bir önemle yürütüldüğünü vurgulamaktaydı. Parti kurucuları Anadolu'nun farklı bölgelerine giderek teşkilatlanma çalışmalarını yerinden takip ediyorlardı. Dönemin DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner anılarında örgütlenme çalışmalarını çok zor koşullarda yürüttüklerini, maddi imkânsızlıklar ve teşkilatlanmayı üstlenecek ayrıca işi bilen kişileri bulmakta sıkıntı çektiklerini belirtmiştir (Öner, 1948, s. 17-18).

DP'nin asıl amacı 1946 seçimlerine katılmaktı. Nihayetinde 1946 seçimlerine katılmaya hak kazanan DP, Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu'nun bazı kesimlerinde teşkilatllanamadığı için seçimlere katılamamıştır. Bu bağlamda Doğu Anadolu'da seçimler öncesinde örgütsel yapılanmasını tamamlayamadığı illerden birisi de Bitlis olmuştur (Babaoğlu, 2017, s. 391). Mevcut koşulların elverişli hâle gelmesiyle birlikt DP, zaman kaybetmeden çalışmalarını hızlandırmıştır. Bir sonraki seçimlere ülke genelinde örgütsel bütünlüğünü sağlayarak katılmayı ve daha önce örgütlenemediği bölgelerde de oy tabanını

genişletmeyi hedeflemiştir. Bu doğrultuda DP, Bitlis'teki ilk örgütlenmesini 1948 yılında gerçekleştirmiş ve il merkezinde DP İl Başkanlığı kurulmuştur (Yegen, 2019, s. 38).

DP, Bitlis İl Başkanlığı ve İl İdare Kurulu Başkanlığına seçilen ilk kişi de Adil Şerefhanoğlu idi. Adil Şerefhanoğlu başkanlığındaki DP Bitlis İl Başkanlığı Yürütme Kurulu'nda bulunan kişiler arasında şu isimler yer almıştır: Sıddık Şefkat, Hamdi Özer, Necati Kalay, Tahsin Adnan, Sıddık Türk ve Fevzi Baysal. DP'nin Bitlis'te teşkilatlanmaya başladığı sıralarda CHP tarafından ciddi bir şekilde engellenmeye çalışıldığı söylenebilir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde DP ile CHP arasında kıyasıya bir siyasal rekabetin yaşandığı anlaşılmaktadır. Nitekim CHP Muş Bölge Müfettişi Cemal Karamuğla'nın CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda, DP taraftarlığı yaptığı iddia edilen Bitlis Defterdarı Hamdi Özer'in, DP Burdur milletvekilinin akrabası ve adamı olduğu belirtilmiştir. Söz konusu yazıda, Özer'in mesai saatleri içinde görevini ihmal ederek DP lehine faaliyetlerde bulunduğu ve Milli Eğitim Müdürü'nü, yakında DP'nin iktidara gelerek kendisini cezalandıracağını ileri sürmek suretiyle tehdit ettiği iddia edilmiştir. Bundan dolayı Cemal Karamuğla, kamu yararı gerekçesiyle Hamdi Özer'in Bitlis'teki görevinden alınarak başka bir yere atanmasını hükümetten talep etmiştir (Gündoğdu, 2003, s. 65).

Bu durumu takip eden süreçte DP, Bitlis, Siirt, Van, Hakkâri ve Muş illerinde propaganda gezileri yapmayı kararlaştırmıştı. CHP, DP'nin bölgeye düzenleyeceği ziyaretleri ve faaliyetlerini denetlemek amacıyla İhsan Nuri Olgun'u müfettiş olarak görevlendirmişti (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, (BCA), 490.1.0.0.7.39.3). Bununla birlikte CHP Genel Sekreteri adına Erzurum Milletvekili Münir Hüsrev Göle, il teşkilatlarına gönderdiği yazılarda DP vekillerinin propaganda konuşmalarını ve DP'ye yakın ilişki içerisinde bulunanların takip edilmesini istemekteydi. Ayrıca gerekli malumatların derhal genel sekreterliğe iletilmesini de özellikle ifade etmekteydi (BCA, 490.1.0.0.7.39.2). Bunun yanı sıra CHP Bitlis İl Başkanı Ziya Geboloğlu, Bitlis DP İl İdare Kurulu'nun kapatılmaması için çalışmalarda bulunan İl Defterdarı Hamdi Özer ile Ziraat Bankası'nda veznedar olarak çalışan Vanlı Necati Kalay'ın görevlerinden uzaklaştırılmasını 11 Eylül 1947 ve 11 Eylül 1948 tarihlerinde göndermiş olduğu mektuplarından anlaşılmaktadır (BCA, 490.1.442.1829.2.19). Konu ile bağlantılı olarak Ahmet Emin Yalman, "İlk zamanlarda genişleme imkânları şiddetli baskı altında idi. Her nerede teşkilat kurmak üzere bir müteşebbis heyet getirilirse, bu heyet tek parti devrinin valileri ve CHP ocakları tarafından türlü türlü yollardan korkutuluyor, çekilmeye zorlanıyordu" (Yalman, 1970, s. 52) ifadeleriyle, DP'nin örgütlenme sürecinin siyasal ve idari müdahaleler nedeniyle ciddi biçimde sınırlandığını ortaya

koymaktadır. DP'nin CHP tarafından özellikle Doğu Anadolu'da teşkilatlanma sırasında engellendiğini Adnan Menderes 17 Temmuz 1946 tarihinde Aydın'da yaptığında konuşmada ileri sürmüştü. Partinin önemli kurucularından Celal Bayar ise "Şarkta bir jandarma ve ordumuz varsa da orada lisanımız, kültürümüz hülasa bir şeyimiz yoktur. Bu itibarla Demokrat Parti Şarka gitmek kararındadır" (Pınar, 2013, s. 187) sözleriyle partinin doğu illerinde yapılanmasının gerekli olduğunu özellikle belirtmiştir.

DP'nin Bitlis yapılanmasına karşı büyük bir baskı uygulandığı söylenebilir. CHP Genel Sekreteri adına Cevat Dursunoğlu da Bitlis İl Defterdarı Hamdi Özer hakkında yerel şikâyetlerin olduğunu 18 Nisan 1949 tarihli mektubunda dile getirmiştir. Konu ile alakalı mektuba yansıyan şikâyetlerin genel anlamda Hamdi Özer'in DP lehinde çalışmalarda bulunduğu ve partinin kapatılmaması için görevini suiistimal ettiği ileri sürülmüştü. Hamdi Özer'in tehdit dilini kullanarak kamu kurumlarında çalışanları korkuttuğu CHP İl Teşkilatı raporlarına yansımıştı. CHP İl Teşkilatı raporuna göre, Hamdi Özer'in Bitlis Milli Eğitim Müdürüne "Sizi işlerinizde çok gayretli görmekteyim fakat CHP ile görüşmenizi hiç beğenmiyorum. Yakında demokratlar idareyi ele alacak ve siz de bugün ki hareketlerinizin cezasını çekeceksiniz" şeklindeki ifadelerle görev başındaki kamu görevlilerini tehdit ettiği ileri sürülmüştür. Raporda ayrıca, Özer'in Bitlis'te bu denli serbest hareket edebilmesinin ve kamu görevlilerine yönelik bu tutumunun, başta vali olmak üzere çeşitli memurların kendisi hakkında şikâyette bulunmasına yol açtığı belirtilmiştir (BCA, 490.1.442.1829.2.7). Görüldüğü gibi, Bitlis'te CHP ile DP arasındaki siyasal gerilimin belirginleştiği ve CHP'nin DP'nin yerel örgütlenme faaliyetlerini sınırlamaya yönelik bir tutum sergilediğii anlaşılmaktadır (Yegen, 2019, s. 41).

Bu esnada Bitlis, DP İl Teşkilatı'nda birtakım gelişmeler yaşanmıştır. DP geçici İl İdare Kurulu Başkanı Fevzi Baysal istifa etmiş ve bir ay sonra idare kurulu seçimini yapmak istemiştir. Fakat bu girişim sonuçsuz kalmıştır. Bitlis Valisi İhsan Kahyaoğlu, DP'nin il kongresinin toplanmama nedenlerini daha önce yapılan kongrenin tüzüğe aykırı olduğunu ve yeteri kadar üyenin olmadığına bağlamıştır. DP İl İdare Kurulu Başkanı Adil Şerefhanoğlu ile vali arasında bir görüşme gerçekleşmiş. Görüşme esnasında köylerdeki ocak teşkilatlarına ait defterlere ve idare kuruluna kayıtlı kişilerin tutanakları sorulduğunda Şerefhanoğlu, bu tutanak defterlerinin eski başkan Fevzi Baysal tarafından götürüldüğü ya da imha edildiği cevabını alması üzerine Vali İhsan Kahyaoğlu şüphelenmiş ve yapılacak il kongresinin tüzüğe aykırı olduğunu belirtmiştir (BCA, 490.1.442.1829.2.15). Adil Şerefhanoğlu, defterleri kısa süre içinde getireceğini belirtmiş; ancak aradan iki hafta geçmesine rağmen defterlerin teslim edilmemesi üzerine Ziya Geboloğlu, kongrenin tüzüğe aykırı olduğu gerekçesiyle

durumu İçişleri Bakanlığına bildirmiştir. Geboloğlu, ayrıca hem kongrenin hem de DP İl İdare Kurulu'nun tanınmaması gerektiğine ilişkin kararını CHP Genel Sekreterliği'ne iletmiştir.

Bu durum Bitlis'te daha yeni yapılanmaya başlayan DP için kötü bir sonuç doğurmuştur. Çünkü DP, teşkilatlanmadan kapatılmanın eşiğine gelmiştir. Ancak Bitlis Ziraat Bankası Şube Müdürü Necati Kalay, Bitlis'te göreve başladığı günden itibaren DP lehine çalışmalarda bulunmuştu. Hatta DP rozetini göğsünde taşıyarak açık bir şekilde DP'li olduğunu göstermeye çalışmıştır. Ne var ki CHP İl Teşkilatı raporlarına yansıyan şikâyetlerin yarısından fazlasının da Necati Kalay ile alakalı olduğu bilgisiydi. Bu sıralarda il kongresini gerçekleştiremeyen ve başkan seçme noktasında sıkıntı yaşayan DP İl Teşkilatı, hiçbir ilçe, bucak ve köyde bir türlü örgütlenememişti. Bu durum Ankara merkezinden gelen parti müfettişinin de gözünden kaçmamıştır. Necati Kalay, partinin il kongresini düzenleme noktasında sıkıntı çektiğini ve on-on iki kişinin toplanarak bir kongre yapmasının mümkün olmadığını anlamıştı. Bu durum karşısında çözüm arayışına giren Kalay, Ziraat Bankası'na kredi çekmek için gelen köylülere: "Paranızı öğleden sonra vereceğim. Şimdi sizi hayırlı bir yere ve toplantıya götüreceğim" diyerek köylüleri istemsiz bir şekilde DP il başkanlığına götürüp kendisini başkan seçtirmişti. Bununla da yetinmeyen Kalay, kendisi ile birlikte gelen köylüleri DP köy sorumluları olarak görevlendirmişti. Bu durum CHP genel merkezini hayli rahatsız etmişti. Partinin Genel Sekreteri adına Cevat Dursunoğlu, bu şekilde bir girişimde bulunan Kalay'ın Ziraat Bankası Müdürü olduğunu hatırlatmıştı. Dursunoğlu, halk ile köylü arasında önemli bir işlev üstlenen kurumun amacı dışında kullanılmasına müsaade edilmemesi gerektiğini CHP genel merkezine bildirerek tedbirlerin alınmasını istemişti (BCA, 490.1.442.1829.2.8).

Necati Kalay'ın tüm girişimlerine rağmen istenilen sonuç elde edilememiş, DP İl İdare Kurulu'nun herhangi bir başarı gösterememesi, faal durumda bulunan DP ocağının kapanmasıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca köylü nüfusun büyük ölçüde CHP'ye üye olması nedeniyle DP teşkilatı yerelde beklenen karşılığı bulamamıştır (BCA, 490.1.442.1829.2.16).

DP'nin Bitlis'te arzu edilen siyasal etkiyi bir türlü sağlayamaması, CHP'nin yerel düzeydeki konumunu güçlendirmiştir. Bitlis CHP İl Başkanı Ziya Geboloğlu, 8 Mart 1949 tarihinde genel merkeze göndermiş olduğu mektubunda son gelişmelerle ilgili olarak: Bitlis İl Defterdarı Hamdi Özer'in arkadaşı Hilmi Süleyman'ın (Bitlis Emniyet Müdürü) Ağrı'ya atanmasından sonra şehirde yalnız kaldığını ve Cafer Bey (Tekel Başmüdürü) ile arkadaşlık kurduğunu aktarmıştı (BCA, 490.1.442.1829.2.19). Bu çerçevede, Bitlis'te siyasal rekabetin giderek

sertleştiği ve DP'nin faaliyet ve toplantı girişimlerinin yerel siyasal ortamda karşılık bulmakta zorlandığı görülmektedir.

Bütün bu sınırlılıklara rağmen, 1950 seçimleri öncesinde Adil Şerefhanoğlu başkanlığındaki DP İl Başkanlığı, il merkezindeki örgütlenmesini tamamlamış; ardından Tatvan, Mutki, Ahlat ve Merkez ilçelerinde ilçe başkanlıklarının kuruluşunu sağlamıştır. Ardından merkez ve diğer kazalara bağlı bucaklarda da DP teşkilatlarının oluştuğu görülmektedir. Öyle ki buraların yönetiminde yer alan bazı kişilerin seçimler için adaylık başvurusunda bulundukları dahi olmuştur (BCA, 49.1.0.0.627.64.1).

Bu çalışma, taşrada güvenliğin sağlanması amacıyla başvurulan yöntemleri tespit etmeyi hedeflemektedir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde meydana gelen olaylar dikkate alındığında, devletin asayişi sağlamaya yönelik uygulamalarının dönemin siyasal, toplumsal ve ekonomik hayatı üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bitlis'teki asayiş olaylarına odaklanan bu araştırmada, yerel basın temel kaynak olarak kullanılmıştır. Yeşil Bitlis, Dideban, Kalkınan Tatvan ve İnkılap gazetelerinde yer alan haberler analiz edilerek kronolojik ve bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu kapsamda söz konusu gazetelerin 1950-1960 yılları arasında Bitlis ve ilçelerini ilgilendiren haberleri ele alınmıştır.

1. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE ASAYİŞ POLİTİKALARI

Tek Parti iktidarı döneminde olduğu gibi DP iktidarı döneminde de ülkenin iç güvenliğini tehdit edebilecek her türlü duruma karşı tavizsiz bir duruş sergilenmiştir. DP'nin konuya yaklaşımı parti programında: "memleket istikrarını teyit ve vatandaş haklarını teminat altında bulundurma" şeklinde izah edilmiştir (Dikici, 2009, s. 65).

Nitekim DP'nin iktidara geldiği yıllarda asayişin sağlanmasında önemli bir etken olarak görülen emniyet güçlerine karşı halk korkuyla yaklaşmaktaydı. Çünkü halkın gözünde polisin korkulan ve devletin sert yüzünü temsil eden durumu söz konusuydu. Bunun en önemli sebebi daha önceki dönemlerde yaşanılan olaylar ve polisin yaşadığı olumsuzluklardı. Dolayısıyla halkın CHP'ye olan hoşnutsuzluğunda ve DP'nin 14 Mayıs 1950 seçiminden zaferle çıkmasında diğer birçok farklı unsurun yanı sıra Milli Şef Dönemi güvenlik güçlerinin tutum ve davranışlarının da büyük payı olduğu ileri sürülmekteydi. Bilhassa II. Dünya Savaşı'nın en az hasarla atlatılabilmesi amacıyla yönetim tarafından alınan kararların sahadaki ilk uygulayıcıları olan polislerin, bu süreçte halk nezdinde bir güven ve itibar sorunu yaşadığı görülmektedir (Bulut, 2023, s. 100).

DP'nin iktidara gelmesinden sonra ülkede düzen havasının oluşacağı düşüncesi yerini belirsiz bir atmosfere bırakmakta gecikmedi. Bu yıllarda iktidar sosyal barışın sağlanması adına genel af çıkararak cezaevlerini boşaltmıştı. Bu durum ülkedeki belirsizlik ve asayişsizlik ortamının giderek artmasına yol açmıştı. Öte yandan polislerin görevli olmadıkları zamanlarda silah taşımalarının yasaklanacağı haberleri ülkenin en önemli gündem konusunu oluşturmaktaydı (Vakit, 14 Haziran 1950). Bu haberler oldukça farlı yorumlamalara neden olmuş ve asayişin sağlanmasında kilit bir noktada olan emniyet güçlerinin de bocalama yaşamasına neden olmuştu (Hürriyet, 30 Haziran 1950).

Bu bocalama yalnızca emniyet teşkilatıyla sınırlı kalmamış, yeni hükümet nezdinde de hissedilmiştir. Çünkü hükümetin iç güvenliğe ilişkin yaklaşımı henüz belirginlik kazanmamış ve mevcut yasal çerçevede herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. DP, önceki yönetimden farklı bir güvenlik politikası benimsemeyi hedeflemiş olmakla birlikte, bu politikanın uygulamaya geçirilememesi ülkede çeşitli yorum ve beklentilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. DP'nin iktidara gelişiyle birlikte başlayan bu yeni sürecin sınırsız özgürlük ve refah getireceği yönündeki algı ise zamanla yerini daha temkinli değerlendirmelere bırakmıştır. Bu belirsizlik ortamında, ülke genelinde solcu ve komünist grupların hareketlenmesi üzerine emniyet güçleri yeniden sahaya inmiş ve asayişin sağlanmasına yönelik tedbirleri artırmıştır (Lewis, 2004, s. 475). Bu bağlamda, söz konusu süreçte polisin vatandaşa karşı sert bir tutum benimsediği ve gelişen olaylara taviz vermeden müdahale ettiği ifade edilebilir. Öyle ki polisin yine uzun yıllardır kullanageldiği klasik yöntemlerle olayları önlemeye ve çözmeye çalışarak asayişi sağlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır (Alıveren, 2006, .s. 17). Nitekim 1951 yılına gelindiğinde her il merkezinde ve birçok ilçede polis teşkilatının kurulduğu görülmektedir. Fakat on yıllık DP iktidarının ilk beş yıllık döneminde emniyet güçlerinin çalışma koşullarına ilişkin köklü düzenlemelerin hayata geçirilemediği görülmektedir (Özdemir, 2007, s. 15).

DP Dönemi'nde emniyet teşkilatı hakkındaki olumsuzluğun bir diğer önemli sebebi, emniyet güçlerinin kısıtlı imkânlara sahip olması ve personel bakımından da oldukça az olmasından kaynaklanmaktaydı. Nitekim DPi hükümetlerinin öncelik verdiği konuların başında iç güvenlik meselesi gelmekteydi. Kent ve kır eşrafının benzer toplumsal bileşimlerince yönetilmelerine ve büyük ölçüde bu kesimlerin desteğini almalarına rağmen, CHP ile DP arasında yaklaşım ve uygulama düzeyinde bazı temel farklılıklar bulunmakla birlikte, birçok politika alanında belirgin bir ayrışma görülmemektedir. Dolayısıyla bu ortak konulardan birisi de iç güvenlik yaklaşımları ve polisi kendi iktidarlarını pekiştirmede önemli bir unsur olarak algılamalarıdır. Bu nedenle Menderes, Tek Parti Dönemi'nde

olduğu gibi, ülkenin iç güvenliğine yönelik her türlü oluşuma karşı sert bir tavır takınmıştır (Dikici, 2009, s. 64-65).

DP iktidarının ilk İçişleri Bakanı Ethem Menderes, İçişleri Bakanlığı'nın önemli meselelerinden birinin ülkenin huzuru ve asayişin sağlanması olduğunu ileri sürmüştür. Meclis'te İçişleri Bakanlığı'nın bütçe görüşmelerinde (Ulus, 24 Şubat 1953) söz alan Ethem Menderes, konuşmasında asayiş meselesi üzerinde durmuş ve "memlekette asayiş vardır" diye bir iddiada bulunmanın doğru bir ifade olmayacağını dile getirmiştir. Ardından asayişin sağlanmasının en önemli yolu adli yapının etkili çalışmasına bağlamıştır. Ayrıca asayişin sağlanması için emniyet, jandarma ve zabıta ekiplerinin iyi bir şekilde yetiştirilmesine önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Hatta güvenlik güçlerinin yetiştirilmesi noktasında dünyadaki yenilikleri ülkeye getirmenin gerekliliğine değinmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri, 1953, s. 806-88). Asayiş ile ilgili meclise çok fazla soru önergesinin geldiği ve sorular arasında silah yapımı, taşınması, kumar, hırsızlık, kaçakçılık, eşkıyalık, uyuşturucu maddeler, cinayet, kız kaçırma gibi olaylardan ibaretti. Güvenlik güçlerinin bu konularla ilgilenildiği gerekli çalışmaların ve takibatın yapıldığı paylaşılmıştı. Öte yandan zabıta güçlerinin kadroları artırılmış ve yeni araçlarla da güçlenilmesi sağlanmıştı (TBMMZC, 1952, s. 403-404).

Menderes hükümetleri programlarında ülkenin iç güvenliğine yönelik önemli kararlar alınmıştır. Bu bağlamda Birinci Menderes Hükümeti (22 Mayıs 1950-9 Mart 1951) programına bakıldığında hükümetin iç güvenliğe tehdit oluşturacak oluşumlara karşı alacağı tavır konusunda önemli ipuçları yer almıştır. Programda geçen "memleket istikrarını teyit ve vatandaş haklarını teminat altında bulundurma" noktasında hükümetin hassas davranacağı vurgulanmıştır. Öte taraftan aşırı sol, irticai ve ırkçı oluşumlara karşı yasal önlemlerin alınacağı ve ayrıca aşırı sol akımlara bağlı olanların fikir ve hürriyet perdesini kendilerine dayanak oluşturarak yıkıcı, zararlı faaliyetler içerisinde bulunanların köklerinin kazınacağı belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, 1978, s. 13-14). Nitekim daha sonraki hükümet programlarına bakıldığında aynı tavrın sergilendiği görülmektedir. İkinci Menderes Hükümeti (9 Mart 1951-17 Mayıs 1954) programına yansıyan iç güvenlik konusu ile alakalı ülkede yapay olarak huzursuzluk ve güvensizliğin var olduğu düşüncesini yaymaya çalışanların bulunduğuna dikkat çekilmek istenmiş ve "idare sisteminin her türlü etkilerden masun bulundurulması konusunda uyanık ve tedbirli olunacağı" vurgulanmıştır. Dahası ülkede görevli güvenlik güçlerine yönelik köklü bir değişikliğin yapılacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Zabıta Kuvvetleri birleştirilecek ve böylece bu yapının iyi bir şekilde çalışması sağlanacak, önemli değişikliklerle Zabıta biriminin modern araçlarla donanımı ve yeniden düzenlenmesi için gerekli

alt yapının oluşturulacağı ifade edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, 1978:20). Üçüncü Menderes Hükümeti'nin (17 Mayıs 1954-9 Aralık 1955) programında ise önceki hükümet programlarından farklı olarak iç güvenlikle ile ilgili ifadelere daha fazla yer verildiği görülmektedir. Üçüncü Menderes Hükümeti'nin programında asayişin sağlanmasına yönelik izlenecek politika şu şekilde izah edilmiştir: *"Hürriyet nizamını her türlü sarsıntılardan korumak, memlekette siyasi huzur ve sükûnla maddi ve manevi asayişi en mükemmel şekilde tahakkuk ettirmek, memleketimizin iç ve dış emniyetini daha da mükemmel hale getirmek ve memleketimizin bir an evvel tam bir refah ve saadete kavuşmasının yollarını bulmak, hükümetimizin hattı hareket ve siyasi nokta-i nazarının esasını teşkil etmektedir"* (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, 1978:36). Dördüncü Menderes Hükümeti (9 Aralık 1955-25 Kasım 1957) programında da yine asayiş konusu üzerinde durulmuştur. Söz konusu programda "Umumi hayatımızda her türlü suiistimallerle şiddetle mücadele etmek vazifemiz olacaktır" ifadesi, bu konuda ne kadar kararlı olduklarını göstermektedir. Beşinci ve son Menderes Hükümeti (25 Kasım 1957-27 Mayıs 1960) programında siyasi düzen kurumlarının, siyasi hareket ve faaliyetlerin, halkın güvenliği, refah ve huzuru için çalışmayı sağlamak ayrıca bozulmuş olan manevi asayişi yeniden kurmak için gerekli önlemlerin alınacağı ileri sürülmüştür. Bunun yanı sıra seçim öncesinde karşılaşılan ve ülkenin güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek davranışların hem önünü kesmek hem de tekrar meydana gelmesini engellemek adına gereli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, 1978, s. 72).

Menderes dönemi hükümet programlarında önemle üzerinde durulan asayiş meselesi ve bu konuda taviz verilmeyeceğine dair ifadelere rağmen mücadeleyi yapacak olan emniyet güçlerinin nitelik ve nicelik olarak yeniden düzenlenmesi noktasında somut adımların atılmadığı söylenebilir.

2. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE BİTLİS'TE ASAYİŞ OLAYLARI VE ALINAN ÖNLEMLER

CHP iktidarı döneminde, ülkede ve özellikle Doğu illerinde asayişi bozan Şeyh Sait İsyanı, Ağrı Olayları ve Dersim İsyanı gibi çok sayıda tatsız hadise meydana gelmişti. İktidarın bu süreçte asayişi sağlamak amacıyla başvurduğu uygulamaların temel amacı, güçlü bir otoritenin devamını sağlamaktı. Buna karşılık, DP döneminde bölgesel kalkışmalar, isyanlar ve geniş çaplı toplumsal olaylar yaşanmamıştı. Bu dönemde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde daha çok gasp, soygun, kaçakçılık ve sınır hattında meydana gelen olaylar öne çıkmıştır.

Tek parti iktidarı döneminde kurulan Umumi Müfettişlikler, kuruldukları bölgede hemen hemen her alanda önemli görevler üstlenmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da faaliyet gösteren I. Umumi Müfettişlik (1927-1952) mıntıkası Bitlis, Van, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt ve Urfa illerini kapsamaktaydı. Umumi Müfettişlik bu illerde asayişi sağlamak için gerekli yetkiye sahip olmuştur (Bulut, 2015, s. 92). I. Umumi Müfettişlik bölgesinde önceki yıllarda meydana gelen olaylardan ötürü toplumun huzurunu bozan durumların bir daha yaşanmaması adına sert tedbirlere başvurulmuştu. Doğu ve Güneydoğu'da asayişin sağlanması adına Jandarma ve Gümrük Karakollarının tahkimi, Kazalarda emniyet teşkilatının kurulması ve istihbarat merkezlerinin tesis edilmesi gibi önemli kararlar alınmıştır (Yücebaş, 2021, s. 137-138). CHP döneminde Doğu Anadolu'da güvenlik gerekçesiyle bazı illere girişler yasaklanmış ve iskân çalışmaları durdurulmuştu. Özellikle yasak bölgelerin oluşması bölge halkını en çok rahatsız eden sorundu. DP iktidarında halk, yasaklı bölgelerin kaldırılmasını talep etmişti. Parti, iktidarının ilk yıllarında bu konuyu masaya yatırmış ve yasaklı bölgelerin kaldırılması için 1 Temmuz 1950 tarihine bir kararname yayımlamıştı (BCA, 030.18.1.2.132.53.20). Daha sonra 3 Ağustos 1951 tarih ve 5826 sayılı Kanun ile önemli bir adım atılmıştı. Bu kanun kapsamında Bitlis'in de aralarında bulunduğu üç şehirde daha önce yasaklanmış bölgeler kullanıma açılmıştır. (Resmi Gazete, 1951, s. 1768-1769). Bu düzenleme, bölge halkı ile merkez arasındaki ilişkilerin yumuşamasına katkı sağlamıştır.

Bu sürecin siyasal yansımaları 1954 seçimlerinde açık biçimde görülmüş; Bitlis, Ağrı ve Tunceli'de milletvekillerinin tamamı Demokrat Parti tarafından kazanılmıştır (Köse, 2019, s. 897). Söz konusu politikanın bölgede olumlu bir siyasal atmosfer oluşturduğu ve DP'nin halk nezdinde destek tabanını genişletmesine katkı sağladığı görülmektedir.

DP Dönemi'nde bölgede önemli değişikliklerin yaşandığı söylenebilir. Evvela halkın gücünü aşan ve zorla okul yaptırmaların sona erdiği, hayvan ve yol vergilerinin kalktığı veya şekil değiştirdiği, bölgedeki yerel basına yansıyan haberlerden anlaşılmaktadır. Ayrıca asayişin kurularak jandarmanın halk ile olan ilişkilerinin düzeldiği ve aradaki mesafenin ortadan kalktığı gibi gelişmelerin yaşandığı görülmektedir (Nergiz, 2019, s. 81). Ancak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da asayişin sağlanamadığı yönündeki ısrarlı şikâyetlerin konu edildiği soru önergeleri meclis gündeminin önemli konuları arasında yer almıştır. Gelen şikâyetlere bakıldığında ekseriyetle kundaklama, eşkıyalık, hırsızlık, ağalık düzenin tekrar diriltildiği gibi meselelerdi. Ayrıca şikâyetlerin çoğunun altında kişisel olaylar ya da arazi taksimi gibi sebepler de yatmaktaydı (Yetkin, 2019, s. 421-422).

Bu dönemde ülkede asayişin sağlanması amacıyla hem polis hem de jandarma birliklerinin nitelik ve nicelik bakımından iyileştirilmesine yönelik önemli adımlar atılmıştır (Aydın ve Dayı, 2023, s. 125). 1955 yılında İçişleri Bakanı Namık Gedik, polis kuvvetlerinin görev yaptığı karakol sayısının 659 olduğunu belirtmiş, ancak mevcut karakolların yetersizliğinin de farkında olduğunu ifade etmiştir. Sözlerine devam eden Gedik, yaptıkları program kapsamında her yıl onbeş-yirmi polis karakolu yaptırmak şartıyla bu açığın kapatılacağının altını çizmekteydi. Ayrıca Jandarma Karakolları konusunda da açıklamalarda bulunan Gedik, ülke genelinde Jandarma Karakolu sayısının ise 3129 olduğunu ifade etmekteydi. Öte yandan bu sayıya ek olarak yürütülen çalışmalar neticesinde her yıl yirmi beş Jandarma karakolunun yapılacağı ve şartları daha iyi bir hale getirmeye çalıştıklarını da sözlerine eklemişti (Gök, 2022, s. 32-33). Bitlis'te Jandarma Komutanlığı 1935 yılından itibaren varlık göstermekteydi. Bitlis merkez ve ilçelerinde emniyetin ve güvenliğin sağlanması amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Örneğin Tatvan'a yeni bir polis karakolunun inşası için beş bin lira talep edilmiştir. Maliye, istenilen beş bin liranın tamamını göndermiştir. Yine halkın şikâyetleri üzerine emniyet müdürünün yeri değiştirilmiştir (BCA, 030.01.00.00.117.737.6). Bitlis'in diğer ilçeleri olan Hizan ve Mutki'de, daha 1939 yılında jandarma karakollarının yapımına önem verilmişti. Halkın güvenliğini sağlamak amacıyla çeşitli yapılar inşa edilmişti (İşipek, 1939, s. 1). Bitlis ilinin fiili jandarma kadrosu 328 kişiden 353 kişiye çıkarılmıştır. Mutki'de yasak bölgenin kaldırılması üzerine Silint Karakolu yeniden açılmıştır. Bitlis merkez, Hizan ve Ahlat birlikleriyle İl Jandarma Komutanlığı binasının onarılması için 77,613 liralık ödenek talep edilmiştir. Yine Ahlat Birliği için 19.000 lira ödenek 1952 yılı bütçesine dahil edilmişti (BCA, 030.01.00.00.117.737.6).

16 Ocak 1957 tarihinde Bütçe Encümeni toplantısında İçişleri Bakanlığı'na bağlı bazı kurumların bütçelerine yönelik görüşmeler yapılmıştı. Bu görüşmeler esnasında Jandarma Genel Komutanlığı bütçesi görüşülürken Türkiye'nin güney bölgesinde mayınlanmış olan alanların kamulaştırılması ve bu iş için de bütçeye beş milyon dolayında bir ödeme konulması kararlaştırılmıştı. Bakan Gedik, polis ve jandarma birliklerinin birleştirilmesi gerektiğini bunun gerçekleşmesi halinde ilçelerden jandarmanın çekileceği düşüncesindeydi (Gök, 2022, s. 34). Gedik'in bu iki birimi birleştirme yönündeki düşüncesi, böyle bir düzenlemenin bütçe üzerindeki mali baskıyı azaltacağı beklentisine dayanmaktaydı.

3. ASAYİŞİN SAĞLANMASI: KAÇAKÇILIK, SOYGUN, CİNAYET VE EŞKIYALIKLA MÜCADELE

Kaçakçılık olayları, söz konusu dönemde ülkenin en önemli güvenlik ve ekonomik sorunları arasında yer almaktaydı. Özellikle sınır bölgelerinde yürütülen kaçakçılıkla mücadele, devletin öncelikli gündem maddelerinden biri olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise kaçakçılık faaliyetleri, hem kamu düzenini tehdit eden hem de yerel idareleri meşgul eden başlıca meselelerden biri olarak öne çıkmıştır.

Yeşil Bitlis gazetesi 3 Ekim 1952 tarihli haberinde, kaçakçılık faaliyetleri nedeniyle güvenlik güçleri ile kaçakçılar arasında çatışmaların yaşandığına dikkat çekmiştir. Haberde, kaçakçıların mal kaçırmak amacıyla girişimlerde bulundukları, bu sırada güvenlik güçlerinin müdahalesiyle karşı karşıya geldikleri belirtilmektedir. Uzun süren bir kovalamacanın ardından yakalanacaklarını anlayan kaçakçıların, beraberlerindeki hayvanları ve malları bırakarak kaçtıkları ifade edilmiştir. Güvenlik birimlerinin ise olayın ardından geniş çaplı bir operasyon başlatarak kaçakçıların izini sürmeye devam ettiği bilgisi aktarılmıştır (Yeşil Bitlis, 3 Ekim 1952). Bu haber, Bitlis ve çevresinde kaçakçılığın ciddi bir güvenlik sorunu olarak değerlendirildiğini ve devletin bu tür olaylara karşı aktif bir mücadele yürüttüğünü göstermektedir. Yeşil Bitlis gazetesinin 6 Ekim 1953 tarihli bir başka haberinde "Soygunculuk Hadiseleri" başlıklı yazıda kaçakçılık sorunu ele alınmıştır. Yazıda sınır bölgelerinde kaçakçılık olaylarının arttığı ve bu yolla kazanç sağlayanların giderek çoğaldığı vurgulanmıştır. Kaçakçılık ve soygun gibi olaylardan ötürü halkın huzuru bozulduğu belirtilmiştir. Özellikle bu tarz olumsuzlukların gece yaşanması şehirdeki asayişin bozulmasına neden olduğu aktarılmıştır. Gerekli önemlerin alınması noktasında yardım talep edildiği görülmektedir (Yeşil Bitlis, 6 Ekim 1953). Soygun ve talan hadiselerinin sadece Bitlis ile sınırlı olmadığını, Yeşil Bitlis gazetesinin "Muş Emniyet Müdürü Soyuldu" haberinden anlaşılabilmektedir. Haberin detayında Silvan-Diyarbakır yolu üzerinde emniyet müdürünün bir grup tarafından aracının kesilerek soyulduğu bilgisi verilmiştir. Bu güzergâhta hemen hemen her gün bir soygun vakasının yaşandığına dikkat çekilmiştir (Yeşil Bitlis, 6 Ekim 1953).

Yeşil Bitlis gazetesinin bir diğer haber manşetinde yer alan "500 Kilo Şeker Silvan'a Kaçırılırken Yakalandı" başlıklı yazısında, Nazım Oto isimli bir şahsın Bitlis'ten Silvan'a yasa dışı yollarla 500 kilo kesme şeker sevk etmeye çalıştığı ancak Arap Köprü mevkiinde emniyet ve zabıta ekiplerinin ortak operasyonu sonucu yakalandığı bilgisine yer verilmektedir. Ayrıca, söz konusu müdahaleye Belediye Başkanı ile Nafia Müdürü'nün de bizzat katıldığı belirtilmektedir (Yeşil

Bitlis, 1 Mayıs 1956). Kamu kurumlarında çalışanların olaya müdahil olması konuya verilen hassasiyeti göstermektedir.

Bitlis'te öne çıkan bir diğer kaçakçılık sorunu ise tütün kaçakçılığıydı. Türkiye'de en iyi tütünlerin yetiştirildiği yerlerden biri olan Bitlis'te, buna rağmen tütün yetiştirilmesi oldukça sınırlıydı. Bu durumun sebebi ise Tekel İdaresi'nin yetiştirilen tütünlere az para vermesi ve köylülerden ölü fiyatına tütün alması gösterilmekteydi. Dolayısıyla üreticinin eline geçen düşük miktarda para, beklentileri karşılamıyordu. Diğer tütün yetiştirilen bölgelerde tekel ve tüccarlar tütün ekimi yapanlardan yüksek fiyatla tütün almaktaydı. Bitlis'te ise tütün sahibi ürünlerini olduğu gibi tekel idaresine getirip teslim ediyordu. Tekelin vermiş olduğu fiyatlar tütün sahiplerini memnun etmemekteydi. Yaşanan bu memnuniyetsizlik Bitlis şehrinde tütün kaçakçılığının ortaya çıkmasına neden olmuştu. Kaçakçılığın artmasında Tekel İdaresi'nin sebep olduğu belirtilmiştir. Tütünler, tütün kaçakçıları tarafından Muş, Siirt, Van, Ağrı ve Diyarbakır illerine bağlı ilçe, köy ve nahiyelere satılmıştır (Dideban 4 Nisan 1960).

Doğu ve Güneydoğu'da kaçakçılık olayları hükümetin yakından takip ettiği bir konuydu. Özellikle sınırdan memleketin içlerine doğru her türlü ürünün kaçakçılığı yapıldığına dair ihbarlar alınıyordu. Hükümet, ülkenin kaçakçılıktan daha fazla zarar görmesini engellemek için emniyet güçlerine sürekli takviyelerde bulunuyordu (İnkılap, 15 Aralık 1960).

Tek parti iktidarında yaşanılan asayiş problemleri DP döneminde de tam anlamıyla bitmiş değildi. Bu dönemde köy, değirmen ve istasyon baskınları, yol kesmek, eşkıyalık faaliyetleri az da olsa yaşanmıştır. Özellikle Bitlis-Muş arasında bu tarz durumların ve eylemlerin daha çok yapıldığı söylenebilir. Eşkıyaların genellikle kendilerine mesken olarak seçtikleri Nemrut Gölü etekleri sıkıntılı yerler arasındaydı. Burada yolcu otobüsleri ve posta hizmeti yürüten posta araçlarına saldırılar düzenleyerek soygun, yağma ve adam kaçırma/öldürme gibi girişimleri gerçekleşmiştir (Zengin, 2018, s. 780).

Yeşil Bitlis gazetesinin "Esrarlı Bir Ölüm" başlıklı manşetinde kimliği belirsiz kişilerce öldürülen bir vatandaştan bahsedilmiştir. Vaka, Bitlis Arap Köprüsü'nde değirmen işleten Kamil Subaşı'nın ölüm haberiyle ilgiliydi. Haberde değirmen sahibinin akşam evine gelmemesi üzerine eşinin şüphelendiği ve derhal emniyet güçlerine haber verdiği yayılmaktaydı. Olay ile ilgili yapılan araştırma neticesinde Kamil Bey'in başından vurularak öldürüldüğü tespit edilmişti. Polis olayla bağlantılı kişileri ortaya çıkarmak için geniş çaplı bir soruşturma başlattığı bilgisi verilmekteydi. Kamil Bey'in öldürülmesinin muhtemelen alacak verecek hesaplaşmasından kaynaklandığı iddia edilmekteydi. Polisin soruşturması

sonuçlandıktan sonra gerçeğin ortaya çıkacağı paylaşılmıştı (Yeşil Bitlis, 7 Kasım 1953).

Bitlis ve Muş dolaylarında kaçakçılık faaliyetlerinin artmasından kaynaklı güvenlik güçlerinin sıkı bir şekilde önlem aldığı paylaşılmıştır. Kaçakçılarla mücadele uğruna yürütülen çalışmalar neticesinde çatışmaların yaşandığı bildirilmiştir. Bitlis'ten Kop'a (Bulanık) geçmek isteyen bir kaçakçı ile jandarma arasında silahlı çatışma çıkmıştı. Çatışmada bir köylünün öldüğü bir askerin ise yaralandığı bilgisi verilmiştir (Yeşil Bitlis, 2 Mart 1955).

Bu dönemde Bitlis ve çevre ilçelerde eşkıya faaliyetlerin yoğunlaştığı haberleri üzerine iktidar, halkın huzurunu ve refahını bozan eşkıyalarla mücadele etmiştir. Bu bağlamda Bitlis Merkez, Hizan, Ahlat Birlikleri ile il jandarma komutanlığı ve emniyet teşkilatı binasının yeniden ıslahı için çalışmalar yapılmıştır. Buraların onarımı için bütçeden 77,613 lira istenmişti. Ancak ödenek, 1951 yılı bütçesinin kabulünden sonra talep edildiği için reddedilmiştir (BCA: 30.01.0.0.1177737.6.11). Tatvan ilçesinde yapılması planlanan polis karakolunun inşası için 5.000 lira talep edilmiş ve bu talep üzerine söz konusu ödenek gönderilmiştir (BCA: 30.01.0.0.117.737.6.7).

Haberlere yansıyan bir diğer önemli olay, toplumsal güvenlik ve kamu düzeni ile ilgilidir. Yeşil Bitlis gazetesinin 4 Mart 1957 tarihli "Şehrimizde Sahte Ruhsatlı Bir Avukat Yakalandı" başlıklı haberinde, Kemal Uçar adlı bir vatandaşın kendisini avukat olarak tanıtarak halkı dolandırdığı bildirilmiştir. Uzun süredir şehirde "avukatım" diyerek dolaşan Uçar hakkında yapılan şikâyetler üzerine başlatılan soruşturma sonucunda, diplomasının olmadığı ortaya çıkmıştır. Nitelikli dolandırıcılık suçundan yakalanan Kemal Uçar'ın hapsedilmesine karar verilmiştir. Bu olay, kentte sahte kimlik kullanımı ve mesleki itibarın kötüye kullanılması gibi daha karmaşık suç türlerinin de bulunduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, adli mekanizmaların bu tür girişimleri tespit edip müdahale edebilecek bir denetim gücüne sahip olduğunu göstermesi bakımından da önemlidir (Yeşil Bitlis, 4 Mart 1957). Böylece Bitlis'te asayiş sorunlarının çeşitliliği ve kapsamı hakkında daha geniş bir perspektif sunulmaktadır.

Tatvan'da huzursuzluk yaratan kişi ve olaylara karşı güvenlik güçleri sürekli teyakkuz hâlinde bulunmuştur. Bu bağlamda, Tuğ Mahallesi sakinlerinden 80 yaşındaki Şerif Ayaz ile Nusret Taşdelen arasında daha önceye dayanan bir husumet nedeniyle bir olay meydana gelmiştir. Taraflar, Ali Menteş'e ait kahvehanede karşılaştıklarında sözlü sataşma yaşanmış, ardından çıkan tartışma kısa sürede kavgaya dönüşmüştür. Kavga sırasında Şerif Ayaz, Nusret Taşdelen'i göğsünden silahla vurarak öldürmüştür. Olayın ardından kısa sürede müdahale eden polis ekipleri, Şerif Ayaz'ı gözaltına alarak karakola götürmüş, yürütülen

soruşturmanın tamamlanmasının ardından tutuklanan Ayaz cezaevine gönderilmiştir. Bu olay, Tatvan'da bireysel silahlanma ve kişisel husumetlerin kamu güvenliği açısından taşıdığı riski göstermesi bakımından dikkat çekicidir (Yeşil Bitlis, 29 Haziran 1959). Kalkınan Tatvan gazetesinin 30 Temmuz 1960 tarihli haberinde, ilçede meydana gelen bir gasp olayına yer verilmiştir. Haberde, 70 yaşındaki Hacı Puto adlı vatandaşın dağlık alanda keçi ve oğlak güttüğü, Tatvan'a dönerken Tiğuk ile Zığak köyleri arasında yer alan Han Dağı civarında kimliği belirsiz iki kişi tarafından gasp edildiği belirtilmiştir. Saldırganların, mağdurun yaşına aldırış etmeksizin kendisinden elli lira istemesi olayın vahametini artırmıştır. Hacı Puto'nun bu talebi reddetmesi üzerine, gaspçılar kendisini darp ederek üzerinde bulunan dört yüz lirayı zorla almışlardır. Olayın ardından Hacı Puto, Tatvan Jandarma Komutanlığı'na giderek şikâyette bulunmuş, jandarma ekipleri ise derhal harekete geçerek kimliği belirlenemeyen bu şahısları yakalamak için çalışmalar başlatmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda failler tespit edilerek yakalanmış ve adli mercilere teslim edilmiştir (Kalkınan Tatvan, 30 Temmuz 1960). Bu olay, dönemin kırsal kesimlerinde yaşanan asayiş sorunlarını ve güvenlik güçlerinin bu tür vakalara karşı gösterdiği hızlı müdahaleyi yansıtması bakımından önemlidir.

Asayişin sağlanması noktasında posta hizmetlerine büyük bir iş düşmekteydi. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren posta hizmetlerine büyük önem verilmiş, bu alanda önemli yapısal ve teknolojik gelişmeler sağlanmıştır. DP iktidarı döneminde de posta ve telgraf hizmetlerinin daha modern ve etkin koşullarda sunulabilmesi amacıyla çeşitli yenilikler hayata geçirilmiş, böylece bu hizmetlerin gelişimine katkıda bulunulmuştur. Memleketin her yerine hizmet götürmek amacıyla yeni posta-telgraf merkezleri açılmıştır. 1955 yılında Kaza ve Nahiyelere kadar postanelerin kurulması sağlanmıştır. DP döneminde haberleşme alanında yaşanılan bir diğer önemli gelişme ise telefon hizmetleri idi. Telefon ağlarının ülke geneline yayılması amacıyla illerden köylere olacak şekilde planlanması Ulaştırma Bakanlığı tarafından sunulmuştu. Hükümet haberleşme alt yapısını güçlendirmek amacıyla çalışmalarına hız vermekteydi (Yurtoğlu, 2016, s. 76-78).

Bitlis'te asayişin sağlanması adına istihbarat ve haberleşmenin eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesi için PTT Umum Müdürlüğü tarafından şebekelerde tadilatlar yapılmıştır. Ayrıca olumsuz hava şartlarından dolayı zarar gören telefon hatları da tamirattan geçmiş ve Diyarbakır Bölge Fen Müdürlüğü'nden alınan izin ile PTT Müdürlüğü tarafından Bitlis'te şehir içi telefon hatları tamiratına da başlanmıştır. Bozulan ve işlevsiz hale gelen hatların tamir edilerek aktif edilmesi sağlanmıştır. Teknik arızaların giderilmesi adına yoğun bir mesai harcanmıştır (Dideban, 17 Nisan 1958). Bu bağlamda Muş ve Bitlis gibi Doğu illerinde,

seferberlik döneminden kalma tel malzemelerinin ihtiyaç duyulan bölgelere naklinin, Avrupa'dan yeni tel getirilmesine kıyasla dört kat daha pahalıya mal olacağı hesaplanmıştır. Bu nedenle söz konusu teller, Van-Bitlis hattına çekilen yaklaşık 400 kilometrelik yerel tel ihtiyacını karşılamak ve mahalli ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla kullanılmıştır (TBMMZC, 1922, s. 125). Bitlis'te posta hizmetlerinin aksamaması için PTT binasına bedelsiz bir arsanın tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır. Bitlis Valiliği ve Belediye Başkanlığı ile yapılan görüşmeden sonra alınan kararın uygulanması hükümetten istenmiştir. Bitlis'in ihtiyaçları şeklinde bir dilekçe hükümete iletilmiştir. Hükümetin, arsa meselesinin henüz çözüme kavuşturulamadığını bildirdiği ifade edilmiştir. Bitlisli yetkililer bu konuda oldukça ısrarlı davranmışlardı (BCA, 030.01.00.00.113.715.1). Bitlis'in ihtiyaçlarını kaleme alan heyet, "Asırlardan beri ihmal edilen Bitlis" notuyla bir telgraf göndermiştir. İhtiyaç listesinde posta hizmetleri dışında elektrik şebekesinin iyileştirilmesi de talep edilmiştir (BCA, 030.01.00.00.113.715.1).

Yine o dönemde önemli bir diğer haberleşme aracı radyo idi. Bu bağlamda, ülkede kurulması planlanan yirmi üç radyo istasyonundan birinin Bitlis'te yer alacağına dair bilgiye de yer verilmiştir. Şehirde kurulacak olan radyo istasyonu (Dideban, 7 Şubat 1959, s. 1-5) için gerekli temas ve incelemelerde bulunmak üzere basın yayın ve televizyon kurumundan bir heyetin şehre geleceği paylaşılmıştır. Dideban Gazetesi'nin, halkın zor durumda kalması halinde başvurabileceği telefon numaralarını her gün gazetenin ikinci sayfasında yayımladığı görülmektedir. Burada Emniyet Müdürlüğü için 5, Jandarma Alay Komutanlığı için ise 7 numaralı kod bilgisi yazılmıştı (Dideban, 5 Şubat 1960, s. 2). Yerel medyanın kamu güvenliğinin sağlanmasında üstlendiği destekleyici rol oldukça önemlidir. Kodların paylaşılması ile vatandaşın güvenlik güçlerine kolay bir şekilde ulaşmasını amaçlayan bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Doğu ve Güneydoğu'da Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra önemli hadiseler yaşanmış ve bu durum devletin bölgeye bakış açısının şekillenmesinde etkili olmuştur. Özellikle asayişin bozulması noktasında tedhiş girişimleri yaşanmış ve devletin sert politikalar yürütmesine neden olmuştur. Tek parti iktidarı döneminde asayişin sağlanması ve halkın huzurunu, refahını bozanlara karşı kökten çözüm önerileri düşünülmüştür. Dolayısıyla bölgede çoğu zaman olağanüstü hali gerektiren yasalar dahi çıkarılmıştır. Ayrıca Jandarma ve Emniyet teşkilatı gibi iki önemli kurumun bölgede asayişin sağlanması adına yeni teçhizatlarla donatıldığı söylenebilir. Daha çok kolluk kuvvetlerinin bölgede görevlendirilmesi sağlanmış ve sayıları artırılmıştır.

DP iktidarında Doğu Anadolu'da ve Bitlis ili özelinde büyük çaplı olayların meydana gelmediği anlaşılmaktadır. Genellikle toplumsal huzuru ve refahı etkileyecek nitelikte hadiseler yaşanmıştır. Bu bağlamda kaçakçılık, soygun, eşkıyalık ve cinayet gibi daha çok kamusal düzeni tehdit eden durumlar söz konuydu. İktidar, halkın huzurunu sağlamak için gerekli önlemleri almaktaydı. Özellikle kolluk kuvvetleri takviye edilerek toplumun huzurunu bozan kişi ve kişilerle mücadele edilmiştir. Bitlis merkez ve ilçelerinde yeni karakolların yapılması ve nitelikli personelin gönderilmesi gibi etkili tedbirler alınmak istenmiştir. Bunun yanı sıra polis ve jandarma ekiplerinin sayısının arttırılması amacıyla faaliyetler yürütülmüştür. Yine aynı şekilde maliyeden ödeneklerin bölge için ayrılması talep edilmiş ve bu yönde çalışmalar yürütülmüştür. Bölgede güvenliğin sağlanması görevi daha çok kolluk kuvvetlerine düştüğünden özellikle bu alanla ilgili yatırımların yapıldığı dikkat çekmektedir. Halkın en çok huzursuzluk duyduğu kesim genellikle kaçakçılardı. Kaçakçıların kendi başlarına hareket etmesi ve halkın malını müsadere etmeye çalışması büyük sorunlara yol açmıştır. Bölgede iş alanlarının oldukça kısıtlı olduğu dikkate alınacak olursa geçimlerini sağladıkları tek alan ya hayvancılıktı ya da tarımdı. Bu iki önemli kalem dışında gelir kaynakları olmayan halk, malını elinden almak isteyen eşkıyalara karşı tek başına mücadele etmesi oldukça güçtü. Dolayısıyla devletin gücüne büyük ihtiyaç duyulmaktaydı.

DP'nin asayişi temin etmek için benimsemiş olduğu politikalar halk nezdinde olumlu bir yankı uyandırmıştır. Bu sayede partinin bölgedeki oy oranı artmış ve bölgedeki siyasal yönelim iktidar lehine pekişmiştir. Her ne kadar basit gibi görünse de bölge açısından kaçakçılık, soygun ve cinayet olayları ciddi manada huzursuzluk kaynağıydı. Özellikle feodal düzeni devam ettirmek isteyen toprak ağalarının uygulamış olduğu baskı rejimi halkın en çok ıstırap çektiği konuydu. Güçlü olanın güçsüzü ezmesi gibi olaylar da huzursuzluğun temel nedenleri arasındaydı. İktidarın bölgede düzeni tesis etmek amacıyla kolluk kuvvetlerini güçlendirmeye yönelik girişimleri, sorunları tümüyle çözmemiş olsa da azaltılması bakımından oldukça önemliydi.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Arşivler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, Fon Kodu: 490.1.442, Yer No:1829.2.7.

BCA, Fon Kodu: 490.1.442, Yer No:1829.2.15.

BCA, Fon Kodu: 490.1.442, Yer No:1829.2.8.

BCA, Fon Kodu: 490.1.442, Yer No:1829.2.16.

BCA, Fon Kodu: 490.1.442, Yer No:1829.2.19.

BCA, Fon Kodu: 49.1.0.0, Yer No: 627.64.1.

BCA: Fon Kodu: 30.01.0.0, Yer No:1177737.6.11.

BCA: Fon Kodu: 30.01.0.0, Yer No:117.737.6.7.

BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer No:113.715.1.

BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer No:113.715.1.

BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer No:117.737.6.

BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer No:117.737.6.

BCA, Fon Kodu: 030.18.1.2, Yer No: 123.53.20.

BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No: 7.39.3.

BCA, Fon Kodu: 490.1.0.0, Yer No: 7.39.2.

Resmî Yayınlar

Resmî Gazete, Sayı, 7880, (9 Ağustos 1951), s. 1768-1769.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, C. 17, Y. 4, B. 10, 1952, s. 403-404.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, C. 26, Y:5, B:20, 1953, s. 806-88.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, (TBMMZC), Dönem: 1, Cilt: 16, 23.01.1338(1922), s. 125.

Süreli Yayınlar

Yeşil Bitlis. (1 Mayıs 1956), *500 Kilo Şeker Silvan'a Kaçırılırken Yakalandı*, s. 1.

Yeşil Bitlis. (2 Mart 1955), *Muş'un Kop Köyünde Jandarma Mafrazasile Yapılan Müsademede Bir Ölü ve Bir Jandarma Eri Yaralandı*, s. 2.

Yeşil Bitlis. (4 Mart 1957), *Şehrimizde Sahte Ruhsatlı Bir Avukat Yakalandı*, s. 2.

Yeşil Bitlis, 29 Haziran 1959.

Vakit, 14 Haziran 1950.

Hürriyet, 30 Haziran 1950.

Yeni Yurd, 4 Ekim 1939.

Yeşil Bitlis. (3 Ekim 1952), *Kaçakçılık*, s. 2.

Ulus, 24 Şubat 1953.

Yeşil Bitlis. (6 Ekim 1953), *Soygunculuk Hadiseleri*, s. 2.

Yeşil Bitlis. (6 Ekim 1953), *Soygunculuk Hadiseleri*, s. 3.

Yeşil Bitlis. (7 Kasım 1953), *Esrarlı Bir Ölüm*, s. 2.

Dideban. (17 Nisan 1958), *Şehir İçi Telefon Tamiratı*, 3.

Dideban. (7 Şubat 1959). *Şehrimizde Bir Radyo İstasyonu Kuruluyor*, s. 1-5.

Dideban. (5 Şubat 1960). *Telefon Kodları Tablosu*, s. 4.

Dideban. (4 Nisan 1960). *Bitlis Tütünü*, s. 2.

Kalkınan Tatvan, 30 Temmuz 1960, s. 1-8.

İnkılap. (15 Aralık 1960). *Sınırlarımızda Yapılan Kaçakçılık*, s. 2.

Araştırma Eserler

Alıveren, E. (2006). 40–50 yıl önceki İstanbul emniyeti. *Çağın Polisi Dergisi*, 5 (58), s.17-20.

Aydın, H., Dayı, S. E. (2023). Demokrat Parti dönemi Ağrı'ya Yapılan kamu harcamaları ve yatırımlarına kantitatif bir yaklaşım (1950–1960). *Turcology Research*, 79, 124-135.

Akandere, O. (2009). 1946 genel seçimleri ve sonuçları üzerinde iktidar ve muhalefet partileri arasında yapılan tartışmalar I. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 25(75), 437-464.

Babaoğlu R. (2017). İngiliz belgelerinde Türkiye'nin demokrasiye geçiş yılları: Demokrat Parti'nin kuruluşu ve 1946 seçimleri. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 371-402.

Bayar, C. (1986). *Başvekilim Adnan Menderes*. (Der. İsmet Bozdağ), Tercüman Yayınevi.

Bulut, E. Ç. (2015). Devletin taşradaki eli: Umumi müfettişlikler. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11(21), 84-110.

Bulut, F. K. (2023). *Demokrat Parti Dönemi Asayiş ve Güvenlik Sorunları*. Sonçağ Akademi Yayınları.

Demokrat Parti Tüzük ve Program. (1956). Güneş Matbaacılık.

Dikici, A. (2009). Demokrat Parti döneminde iç güvenlik ve Türk Polis teşkilatı. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 3(5), 61-94.

Gök, H. V. (2022). *Demokrat Parti Döneminin Önemli Bir Siması Namık Gedik ve Siyasi Faaliyetleri (1950-1960).* ATAM Yayınları.

Gündoğdu, Ş. (2003). Bitlis ve Bitlis Halkevi (Tez no. 345728) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncüyıl Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

İlgen, F. (2020). Türk siyasal hayatında çok partili hayata geçiş sürecinde iç ve dış siyasette yaşanan gelişmelerin genel değerlendirmesi. *Journal of Universal History Studies*, 3(1), 126-147.

İşipek, R. (1939). Bitlis günden güne değişiyor. *Yeni Yurd*, 4 Ekim.

Kabasakal, M. (1991). *Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi (1908-1960)*. Tekin Yayınevi.

Köse, R. (2019). CHP ve DP hükûmetleri dönemlerinde doğu ve güneydoğu Anadolu politikaları (Tez no. 611081) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Lewis, B. (2004). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kıratlı). TTK Yayınları.

Nergiz, B. (2019). Devletin Kürt politikası ve Kürt hareketi (1945-1960) (Tez no. 545152) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Öner, K. (1948). *Siyasi Hatıralarım ve Bizde Demokrasi*. Osmanbey Matbaası.

Özdemir, E. (2007). Polis çağdaş köle midir? *Çağın Polisi Dergisi*, 6(66), 15.

Özdurğun, Y. (2023). Çok partili dönemde Siirt'te siyasi hayat (1946-1950). *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12, 27-38.

Pınar, M. (2013). Ağrı'da (Karaköse) Demokrat Parti teşkilatlanması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 185-206.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümleri. (1978). 1923-1960. Başbakanlık Basımevi, 1(11).

Uzun, T. (2020). Türkiye'de çok partili hayata geçiş süreci. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 11(56), 9-50.

Yalman, A. E. (1970). *Yakın Tarihte Görüp Geçirdiklerim*. Rey Yayınları.

Yegen, H. (2019). Demokrat Parti döneminde Bitlis'te siyasal hayat (Tez no. 609293) [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yetkin, B. (2019). Demokrat Parti iktidarında İbrahim Etem Menderes'in içişleri bakanlığı dönemleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 47, 413-432.

Yurtoğlu, N. (2016). Haberleşme sektörünün önemli bir teşekkülü: Millî Mücadele döneminden 1960 yılına Türkiye'de posta, telgraf ve telefon (PTT) teşkilatı (1920-1960),. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 32(98), 47-104.

Yücebaş, F. (2021). *Doğu ve Güneydoğu'da Cumhuriyet Hükümetlerinin Temsiliyet Mekanizması: Birinci Umumi Müfettişlikler*. Gece Yayınları.

Zengin, E. (2018). Birinci umumi müfettişlik bölgesi'nde asayişsizlik ve asayişi sağlama faaliyetleri (1927-1952). Osmanlıdan Günümüze Diyarbakır (Ed. İbrahim Özcoşar vd.) içinde. Ensar Neşriyat.

EXTENDED ABSTRACT

A significant turning point in the history of Turkish democracy occurred in 1950, when the Democrat Party (DP) came to power. Founded in 1946, the DP quickly established its organization nationwide and became one of the most powerful actors in multi-party politics. Winning a rivalry with the Republican People's Party (CHP) by a large margin in the 1950 general elections, the DP ended the single-party rule in Türkiye that had lasted since 1923. The DP's rise to power not only marked a change in political power; it also ushered in the implementation of new policies in social, political, cultural, and economic spheres. These policies differed from those of the previous era and found widespread popular support. One of the most notable implementations of the DP era was the policies developed to maintain public order. In this context, more effective measures were taken to address security problems, particularly in rural areas and Eastern Anatolia, and efforts to strengthen the central government's authority in combating smuggling, banditry, robbery, and murder came to the fore. The DP's policies in this area played a significant role both in establishing public order and in increasing public confidence in the state. During the Republican People's Party

(CHP) rule, maintaining public order emerged as a serious problem. Rebellion attempts, particularly in the Eastern and Southeastern Anatolia regions, challenged the central government's authority and necessitated the state's implementation of intensive security measures. The ruling party of the time sought solutions by implementing harsher, more centralized policies in response to such incidents. During the Democrat Party (DP) era, there were no large-scale rebellions compared to the previous era, but incidents such as smuggling, robbery, murder, and banditry, which threatened public order, remained a prominent issue. In this context, the Democratic Party (DP) placed great emphasis on public order policies and developed additional measures to make existing practices more effective. The government's primary objective was to ensure public peace and well-being. To this end, the institutional structure of law enforcement agencies nationwide was strengthened, and modernization efforts were undertaken in terms of equipment and technical capabilities. Furthermore, various steps were taken to train qualified personnel to ensure more effective security services, and reforms were implemented to increase the training level of the police and gendarmerie. Thus, the DP government developed a sustained policy of maintaining public order and ensuring citizen security. Indeed, influenced by past negative experiences, the number of gendarmerie and police units were increased, particularly in the Eastern and Southeastern Anatolia regions; existing police stations were repaired and funds were allocated for the construction of new ones. During the Democrat Party (DP) government, a similar security policy was implemented in Bitlis province, strengthening law enforcement institutions and personnel to maintain public order. Banditry, smuggling, robbery, and murder were among the primary threats to public order in Bitlis. In this context, the state waged an effective fight against security problems, increasing the number of security units both in the city center and in the districts. Studies were conducted to assess the region's gendarmerie and police needs, and decisions were made to build new police stations, particularly in areas where banditry activity was concentrated. Furthermore, the aim was to prevent the resurgence of the feudal order, which negatively impacted the social structure in the region. These efforts to maintain public order in Bitlis were also covered in the local press of the period. Press reports indicate that the government's public order policies were met with a positive public response. It is understood that the local population appealed to relevant authorities for support from the central government to resolve their security problems, and therefore had expectations regarding the state's security policies.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yapay Zekâ Kullanımı Bildirimi

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir yapay zekâ aracından faydalanılmamıştır.